

aquells interessats en el món de la política, de la dinàmica social i dels mitjans de comunicació. D'ahir i d'avui.

Finalment, amb *Prensa y partido en el progresismo valenciano. José Peris y Valero (1821-1876)* naix també una col·lecció de llibres, la «Biblioteca de l'Ateneu de

Periodistes de València», que potser pugna en el futur proper dinamitzar el panorama editorial valencià en matèria d'obres d'història i de comunicació social. Som molts els qui ho desitgem.

Enric Borderia Ortiz

LÓPEZ, Manuel

Un periodisme alternatiu i autogestionari. La premsa de barris a Barcelona, 1968-1977

Barcelona: Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1994. Col·lecció «Vaixells de Paper», núm. 15

El llibre del professor Manuel López, resum de la seva tesi de grau presentada a la Facultat de Ciències de la Informació de la UAB el desembre de 1983, és una de les encara poques aportacions bibliogràfiques sobre el periodisme no convencional que s'ha exercit, sobretot durant els últims vint anys, en àmbits locals del nostre país. En aquest cas, l'àmbit és el de Barcelona, la «Gran Barcelona» proposada pels últims alcaldes franquistes i concretada en gran part amb l'excusa dels Jocs Olímpics del 92. Una conurbació que integra, d'una manera o una altra, diverses realitats locals, diferents col·lectius i distintes maneres d'exercir com a ciutadà.

Tot i que el mateix títol del llibre comporta la possibilitat de sospitar una certa nostàlgia i el record de velles «batalletes» —de fet, el període analitzat comença, precisament, el 1968—, les pàgines que resumeixen la investigació personal de Manuel López ens recorden que l'activitat periodística pot tenir, també, una incidència clara en les transformacions, sobretot, del nostre àmbit més proper, aquell en què es desenvolupa la nostra vida quotidiana.

Reconeixent el valor que té l'obra de López com a investigació sobre mitjans informatius concrets, un treball a cavall entre l'experiència professionalista i uns objectius més acadèmics, el més destaca-

ble, al meu parer, és el paper d'aquest treball com a catalitzador de possibles futures investigacions encara més concretes sobre la premsa veïnal o de barris. El llibre pot resultar engrescador, tant per a periodistes que vulguin reflexionar sobre la incidència de les informacions i les temàtiques que elaboren quotidianament, com per als estudiants presents i futurs de periodisme, comunicació, història o sociologia, uns estudiants molt joves que no han conegut de manera directa el franquisme municipal, la immigració massiva dels anys seixanta, les lluites veïnals i el paper que van jugar els partits polítics encara clandestins, els sindicats, també prohibits, o els diversos sectors de l'Església de l'època en la conformació de l'actual Barcelona.

El llibre de Manuel López, que conté un pròleg del vice-president de la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona i un epíleg d'un altre periodista molt implicat en la premsa de barris barcelonina, Albert Musons, es fonamenta en l'anàlisi de les principals característiques formals d'aquestes publicacions (data d'aparició, periodicitat, nombre de pàgines, format, sistema d'impressió, preu, publicitat i llengua emprada), també en aspectes tan importants com els col·laboradors, les altres vies de finançament i, sobretot, les rutines de selecció i de valo-

ració de les informacions, i, finalment, en el paper d'aquests mitjans en la història de la Ciutat Comtal.

De la quarantena de publicacions analitzades de manera molt personal a causa de la clandestinitat de la majoria d'elles, el professor López centra gran part del text en una selecció de cinc d'aquestes revistes, paradigmàtiques per diverses raons (valors periodístics i formals, incidència en conflictes de l'època o representativitat dels moviments veïnals que les editaven). A més, cal destacar la implicació personal de l'autor del llibre en dues d'aquestes publicacions, factor que enriqueix el repàs de la seva història i del paper que van jugar en diversos conflictes dels anys setanta.

Tot i que l'anàlisi parteix de les característiques formals de les publicacions, l'aspecte més engrescador i que obre més possibilitats a futures investigacions és la demostració del paper d'aquelles revistes i fulls informatius com a portaveus del moviment veïnal de l'època i, en general, com a expressió de les reivindicacions i l'activisme antifranquista protagonitzat, entre d'altres, per partits polítics, sindicats, veïns, periodistes... Precisament, aquesta col·laboració de noms reconeguts del periodisme actual barceloní és un dels aspectes més destacats per l'autor quan s'explica l'evolució periodística de gran part de les revistes de barris. Altres aspectes destacats per Manuel López se centren en la funció d'aquesta premsa en una embrionària normalització lingüística, en l'evolució de la informació gràfica (amb la presència de coneguts ninotaires catalans), en la potenciació d'un llenguatge directe i clar en les informacions, i en la tendència a unificar reivindicacions concretes i flagrants amb propostes políticament avançades.

Un altre dels aspectes més interessants del llibre, i que podria servir com un catalitzador de noves investigacions a cavall entre el periodisme, la sociologia i la història, és el paper pedagògic

que va tenir aquesta premsa alternativa per divulgar i denunciar temes com l'urbanisme especulatiu o els conflictes laborals i socials dels últims anys del franquisme i la transició. En aquest sentit, Manuel López recorda les informacions que van aparèixer en algunes d'aquestes publicacions sobre l'anomenat Pla comarcal urbanístic (el Pla general metropolità de mitjan dels anys setanta) o sobre els problemes laborals de Seat i altres empreses filles del *desarrollismo* franquista, a banda de fer memòria de les campanyes informatives desenvolupades contra els últims alcaldes franquistes, en especial contra Porcioles i Viola.

L'anàlisi de la premsa de barris de Barcelona inclou també la justificació del segon qualificatiu amb què Manuel López defineix aquests mitjans: *autogestionaris*. En aquest sentit, el llibre recorda el funcionament democràtic, quasi assembleari, d'aquelles redaccions voluntaristes, i la potenciació de la participació que van significar dins dels moviments veïnals de la Ciutat Comtal. També es destaca com la relació de dependència funcional i econòmica de la majoria d'aquestes publicacions amb les respectives associacions de veïns —excepte alguns casos de vinculació amb sectors progressistes de l'Església i amb altres entitats o col·lectius de caire cultural—, va significar la desaparició de la majoria d'aquesta premsa alternativa coincidint amb la pèrdua de significació política i social de les mateixes associacions veïnals i amb el desenvolupament de les institucions locals democràticament escollides a partir del 1979.

El llibre del professor López finalitza amb l'esmentat epíleg del periodista Albert Musons, cofundador de la revista *Carrer Gran*, qui realitza un ràpid però força exhaustiu repàs de la premsa de barris barcelonina dels anys vuitanta i noranta. En aquest apartat, i amb la definició d'aquests mitjans dins el panora-

ma actual de la premsa local i comarcal —una visió encertada al meu parer, i no massa desenvolupada per les investigacions universitàries en comunicació—, Musons recorda que s'ha censat un total de 59 publicacions l'any 1994, una xifra inversemblant per a molts experts en comunicació i que demostra la necessitat

de la comunicació i la informació sobre el nostre entorn més immediat, sobretot si allò que es vol és transformar unes realitats que, com als anys setanta, encara són socialment injustes i, participativament, poc democràtiques.

J. Vicenç Rabadán

FIGUERES, J.M.

12 periodistes dels anys trenta

Barcelona: Col·legi de Periodistes i Diputació de Barcelona, 1994

Col·lecció «Vaixells de Vapor», núm. 16

L'entrevista com a mètode de coneixement ha accentuat en els últims trenta anys la seva condició de gènere recuperador, divulgador i, fins i tot, constructor de la imatge, la identitat i la memòria d'un país, el nostre, perdut i silenci per les adversitats. Aquest perfil del gènere ja el van evidenciar Baltasar Porcel i Montserrat Roig a les planes de *Serra d'Or* i *Destino* a partir de l'any 1965. La conversa i el diàleg amb les figures excepcionals, el que Porcel en diu *els mites del país* —Josep Carner, Víctor Català, Joan Oliver, Josep Trueta, Llorenç Villalonga—, han fet de pont cap al passat per a tota una generació. El treball de Josep M. Figueres s'hauria d'ubicar, per la qualitat dels entrevistats, entre els hereus d'aquests exercicis recuperadors de Porcel i de Roig.

Josep M. Figueres, amb una cama al terreny de la recerca periodística i l'altra al de la historiogràfica, reprèn el bell mètode de la conversa com a font de coneixement en aquest llibre que es cabussa en la premsa dels anys trenta amb dotze entrevistes amb periodistes d'aquell tempestuós decenni: Josep M. Lladó, Joaquím Ventalló, Sempronio, Esteve Busquets, Emili Granier, Josep M. Xicota, Víctor Alba, Tísner, Pere Calders, Carles Sentís, Marià Casasús i Anna Murià. El projecte va néixer d'un encàrrec del Centre d'Investigació de la Comunicació, i es va

dur a terme al llarg dels anys 1990 i 1991. L'extrema fragilitat d'aquest procés recuperador de la memòria es va palesar en la mort, abans de sortir el llibre, de dos dels entrevistats: Esteve Busquets i Pere Calders. Abans d'iniciar-se les trobades, tres dels periodistes seleccionats també havien finat.

Atenent el contingut, aquesta compilació de records en què es converteix el llibre pinta una panoràmica rica iicolorida del món català de la premsa dels anys vint i trenta. Pel decorat —les fosques i migrades redaccions, amb una sola taula al bell mig i màquines d'escriure que ningú no fa servir—, hi desfilen els joves periodistes repentins que, com Lladó, el primer dia que entren a una redacció hi troben Sagarra, Pla, Foix, Soldevila i Carner. «Vaig arribar a casa i no sabia si havia somniat o havia anat, per unes hores, a un altre món» (p. 87). Al seu entorn es descabdellen esdeveniments cinglants per al destí final del país —del qual, com en una tragèdia clàssica, ja en sabem la sort—, protagonitzats per Primo de Rivera, Macià, Companys, Pi i Sunyer, Rovira i Virgili, Nicolau d'Olivero o Tarradelles, entre d'altres.

En aquest sentit, la millor virtut del treball que glossem és la de continuar la línia de presentació de les condicions de treball dels periodistes de l'època, curiosos *modus facendi*, que ja trobem als homenots de Pla